

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Egész évre . . . 6 ft.
Fél évre . . . 3 ft.
Negyed évre . . . 1 ft 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyílt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők: Sárospatak, Gortvay-féle ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők: Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertelen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csegey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén“ nyomdája.

Nemzeti érzület.*)

A civilizációnak sok mindenféle nevezetes nagy áldásai mellett meg vannak bizony a maga bünei is. Hogy csak egy párt említsünk hirtelenében: a civilizáció megnöveli az emberek önzését, mert roppant hatalommá teszi a vagyont, aminek a következménye a minden áron, minden eszközzel való törekvés a vagyonszerzésre; azután a civilizáció lejáratja a csöndes, nyugalmas, egyszerű életben való boldogság értékét, mert nagyravágyóvá alakítja át a társadalmat s az anyagot tolja előtérbe a mai ember vágyai főcéljául; továbbá a civilizáció elszoktat bennünket attól, hogy kevéssel is megelégedettek tudjunk lenni, mert óriási különbségeket teremt az életmódok között, — s látván a miliomások mesés uraságát, irigy szemmel nézve a gazdagok kényelmét: könnyen abba a hibába esik az elkeseredett szegénység, hogy tulnyújtózik a takaróján, vagy hogy csupán a mai nappal törődve, állandóan proletár-életet él.

Idáig jutva, már csak egy lépés választja el az embert attól az erkölcsi hanyatlástól, amit a civilizáció legnagyobb bünének tartunk. A kozmopolitaiság ez a bün.

*) A szociáldemokrata, illetve nemzetközi szociálista párt s a hazafias munkáspárt tudvalevőleg most éles ellentétbe kerültek egymással amiatt, hogy ama jobbra idegenből ideszakadt munkásoknak nem kell haza, gonyolják a hazafiságot, emezek pedig szocialistikus elveiket a hazaszeretet sérelme nélkül óhajtik valósítani. Ugyanazon ellentét ez, mely a Lassalle-féle német nemzeti szocializmus s a Marx-féle internacionális szocializmus közt volt és van. E sorok egy kiváló fővárosi író tollából származnak. Szerk.

AZ „ŐRÁLLÓ“ TÁRCÁJA.

Egyházipolitikai levél a mult századból.

Egy kurtanemes család mult századbéli készítményü ladájának lenekén találtam az alábbi sárgára fakult levelet jóféle pergamenre írva. Egy, ugylátszik, igazán magyar gondolkozásu plébános levele, egy világi jó barátjához. A levél tartalma, amint az elsárgult, elmosódott írásból kibetűzhettem, ujabb stílusban ilyen formán hangzik:

Kedves Barátom!

Leveledből olvasom, hogy meg akarsz házasodni, tartván és érezvén az írásnak ama mondatát: »nem jó az embernek egyedül lenni.« Azt is irod, hogy akár jónak látom, akár nem, kálomista leányt fogsz feleségül venni.

En kedves barátom, se jót, se rosszat nem mondok, a te dolgod, amit főzöl, magadnak főzöd, érd be vele. En neked ugy is mint barátod, ugy is mint hitrokonod és pap, legjobb kívánataimat küldöm vegey házasságod alkalmával. Sajnos, egyházi áldást nem adhatok, mert erre vonatkozólag a dogma valóságos lakat ajkaimon. A mi szentséges atyánk, a pápa ő szentsége előtt cselekedeted ugyan nem ked-

A kenyérgkérdés és a jólét után való mohó éhség kifejleszti az emberekben azt az önző és minden nemes alapot nélkülöző gondolkozást, amelynek összes törvénye és imádsága ebben a mondatban van: ubi bene, ibi patria, ahol jól megy a dolgunk, ott van a hazánk.

Ki hitte volna csak néhány év előtt is, hogy ebben a mi aránylag csöndes, agrárius, ekeszarvát markoló, napsugárban fürdő, szabad levegőn élő magyar népünkben is oly rohamosan fogannak meg a kozmopolitikus szociális eszmék, amelyek a nagyiparos államokban, a civilizáció fákllyavívó népeinek a fiai között találták meg legfanatikusabb apostolait!

Ki gondolt volna arra, hogy még egy félszázad sem fog eltelni a mi dicső szabadságharcunk után, az igazi honszerelem létezésének e történelmi nagy dokumentuma után: s már eljutunk mi is arra lejtőre, amelyen Istent és hazát egyaránt megtagadva, hanyatlanak le a magyar kozmopoliták a legnemesebb dolgok iránt táplált közöny Tartarusába.

Kozmopoliták Magyarországon, a magyar nemzet fiai között!... mily hitetlenül hangzik ez. — Hazátlanság a gondolatban, hazaszeretet hiánya a magyar anyáktól szült fiak szívében!... hát nem megrendítő, nem lesújtó ez a tapasztalat?

Pedig van ez a bün, van ez a szomorú fajzat minálunk is. Aki a magyar-

ves, sőt szörnyen tilalmas dolog, de hát ne félj, azért megáld az Isten ha tiszta szeretet van szívetekben, ha a mi szentséges atyánk a római pápa haragudnék is cselekedetedért! Csak szersess és féld az Urat, aki egyforma s igaz Isten minden emberhez!

Az én szemem már látják a messze jövőben azt az időt — lehet 50, lehet hogy 100 esztendő múlva — mikor mi katólikus papok is egyedül az ige hirdetésre, imádkozásra, no meg a misére leszünk utalva, szegénységben kell élnünk, mint élt a mi megváltónk, szegénységben kell hirdetnünk az ígét, akár alkalmas az idő, akár alkalmatlan.

Ma még nagyon érezzük, hogy katólikus ország vagyunk, nagyon nálunk van az emberileg bírható befolyás és hatalom s én neked, mint bizalmas barátomnak megvallom, hogy ez a hatalom, ez a fény, ez a nagy gazdagság a Krisztus, az Isten országának építésében nem válik a katólicizmusnak előnyére. — Azt mondják a hivek: »könnyű nekik, urak a papok!« félnék tőlünk és nem szeretnek. Sokkal jobban szeretném ha nem félnének, inkább szeretnének!

Hiszem, feltétlenül hiszem, hogy unokáink unokái — sajnos hogy nekem nem lehetnek unokáim, csak unokánövéréim vannak — azt fogják első sorban érezni, hogy magyarok, ma-

országi kozmopoliták jelentkezéséről csak felületesen tud is valamit: igazat kell hogy adjon a „Magyar Hírlap“ e hó 15-iki vezércikkének, amely megvilágítván a hazátlanságot hirdető szocializmus helyzetét, nem marad a pusztá lamentálás mellett, hanem rögtön rá is mutat a módokra, amelyekkel segíteni kellene és lehetne e bajon.

„Amivel kezdeni kellene az állam részéről az egész akciót: rárivallni Budapestre, annak szűkkeblű, vak és siket vezetőségére, hogy záros határidőn belől rendezze a hús-, a kenyér- s általában az élelmiszer-kérdést; rájok kellene parancsolni, hogy ne csak gazdag embereknek adjanak ingyen-telket, hanem a szegényeknek is — pénzért. A munkáslakások dolgában kellene intézkedniök a városatyáknak“....

Ime egy talpraesett, egészséges program. Rövid és mégis benne van minden. Mert elvezet arra az utra, a melyen haladva, hozzájuttathatjuk a civilizációnak csupán átkaiban részesülő népet a mindennapi szükségletei fedezéséhez.

Kenyér és pihenés, ez az, amire kellő mértékben van szüksége minden munkásemlernek, hogy lázadó hajlamainak eleje vétessék. Aki jóllakott s aki fáradalmait türethően egészséges, neki megfelelő lakásban kellő módon kipihenheti, az elszokik a zugolódástól, abban könnyü feltámasztani a nemesebb dolgok iránt is az érdeklődést, mert szabad az elméje, nyugodt a lelkülete

gyar állam vagyunk s arra törekeshnek, hogy a törvény előtt egyforma, egyenlő joga, egyenlő kötelessége legyen minden állampolgárnak, aki az állam területén lakik, beszéljen az akár latin, akár magyar, akár tót vagy oláh nyelven, s hogy ne legyen az állampolgárok között sem vallási, sem nemzetiségi akadály, akkor ha jövőt akarnak önmaguknak alkotni.

A multban akkor volt nagy a magyar, mikor igazán magyar volt, jövőben is akkor lesz nagy és hatalmas, ha első sorban nem katólikusnak, hanem magyarnak fogja magát érezni s nem tűr meg a hazafiak között elkülönítő válaszfalakat s szabad utat enged a népjog szabadszelleme fejlődésének.

Eljön még az az idő, mikor a házasság is mint polgári jog jön törvény: az állam törvényei alá, amikor esküdni az állam elé kell menni, de imádkozni a paphoz kell menni. Ez lesz az az idő, mikor hazánk helyet foglal a nyugoti konszolidált államok sorában.

Magyarország akkor lesz önálló ország, mikor minden jogot az állam ellenőriz s minden igazságot ő szolgáltat ki közvetve. Ekkor pedig a papok nem bíraskodhatnak még házassági ügyekben sem. Hazánk akkor lesz nagy, ha a nemzetiségek rákényszerülnek arra, hogy e házában magyarul érezzenek és magyarul beszél-

s az egyszerű, de biztosított létfeltételek hálára hangolják az iránt, akinek ezt a keveset is köszönheti.

Ez a jótévő valaki a nagy néptömegekkel szemben első sorban mindenestre maga az állam kell hogy legyen, de az ország egészének, kivált a felső tizezerek, bőven kijut emellett a magán kicsinylendő feladata. Ha méltányoljuk a nép jogos kívánságát, akkor rátettük egyszersmind a sarkunkat a kozmopolitizáció Medusa-fejére, ez pedig közös nagy érdeke mindnyájunknak.

Nemzeti érzület az, amire szükségünk van. Nemcsak szóval, hanem tettel is hirdettünk nemzeti érzület; olyan, amely nem elégszik meg a saját kellemes mivoltában való gyönyörködéssel, hanem azon van, hogy megsokszorozza a saját lényét: hogy átvigye a hazafias érzelmeket a hazájokat megtagadni készülőket beteg szívébe is.

Ime, Budapesten szelvében-hosszában agitálnak már a kozmopoliták s fennen hirdetik, hogy nekik nincsen hazájok, őket a honszerelem érzése nem lelkesíti, nem hevíti; nekik kenyér, sok kenyér kell, lehetőleg minél fehérebb, foszlósabb belü és annál jobb, ha egy jókora darab kolbász is van hozzá, meg nehány literecske kozmopolitizációs szesz.

A szíve szorul el az embernek, amikor ezeknek a megtévelyedett szerencsétleneknek a züllött észjárásukról hall, vagy olvas. A nemzeti érzület teljes hiányával lévén, nincs bennök semmiféle vágy, ami ide kötné őket ehhez a mi magyar hazánkhoz; ők ezt a földet nem szeretik, ők szülőföldjüket elátkozzák, ők szívesen látnának itt törököt, tatárt, zulukaffert, ha nekik elég kenyeret ad.

Nincs szívök ezeknek a szerencsétleneknek, de nincsen eszük sem. Azért kell helyettük gondolkodni azoknak, akiknek mind a kettőből juttatott az Isten. Mindenekelőtt nevelnünk, fejlesztenünk, erősíteniük kell a nemzeti érzelmeket mindenkiben, akit a mi Magyarországnak fiának vallhat; meg kell értenünk, hogy honszerelem nélkül nem lehet igazi idealizmus senkiben sem s akinek az elméje nem eléggé művelt arra nézve, hogy meg tudja tenni a különbséget, abban a példák által keltjük fel a vágyat a hazafiságra, hogy önkénytelenül is óhajtsa azt az örömet,

jenek, mikor ember és ember között nem lesz különbség, hanem ki-ki annyit nyom a törvény és emberek előtt, amennyit egyéni értéke és morális sulya nyom a mértékben.

Csak azt sajnálom, hogy nem születtem vagy egy századdal később, hogy láthatnám azt a titáni küzdelmet, melyet a népjog és ultramontán reakció küzdenek egymással, hogy láthatnám azt a diadalt, mit a valódi erkölcs arat a farizeusok felett, hogy láthatnám azt, mikor hazám felszabadul a római zsarnok járma alul s a népjog és örök szabadság csillaga ragyog sokat küzdött nemzetünk egén.

De már soká is elmélkedem, ám azért még egyszer kívánom, hogy légy boldog, s amint ismerlek hiszem is, hogy az ég áldása veled lesz.

Kérlek azonban, ezt a levelet tartsd titokban, mert ha megtudják odafent — sohasem leszek csak cím. püspököcske se, pedig most erősen hiszem, hogy itt van a reverendám alatt a marsall — akarom mondani a pásztorbot.

Isten és az én papi áldásom legyen veled hívséges barátod

(Olvashatlan aláírás)
plebános.

Közli: Szecsődi.

azt a lelki emelkedettséget, amely a legeszményibb, legszentebb érzületből, a hazaszeretetből mindig fakad.

EGYHÁZI ÉLET.

Az anglikán egyház és a pápa.*

Lapunk f. évi 8—13. számaiban jelent meg egy cikksorozat, mely behatóan ismertette, hogy miként áll a dolog a pápa azon ábrándképével, mely nem csak a keleti szektákat és gör. kel. skizmatikus keresztyén egyházat, hanem még az anglikán egyházat is vissza akarja téríteni az egyedül üdvözítő római egyház kebelébe. Sok jellemző volt e cikksorozatban elmondva a angol püspöki egyház, az u. n. high-church körében felmerült romanizáló mozgalomról, az anglikán egyháznak a »Katolikus« jeltöze vonatkozó felfogásáról, az angliai róm. kat. püspökségek helyzetéről stb.

Világosan látható volt e közleményekből, hogy ez az egész megtérítési hajsza csak egy beteges, nagyraevágó elme szüleménye és sem Toledo érseke, sem Vaughan biboros nem állítják magukat egy percig sem a siker reményével.

Most aztán teljes kiábrándulás követheti azokat az álmokat, melyek már-már a római pápa jogára alatt látták görnyedni az egész keresztyén világot.

A Times legközelebbi számainak egyikében olvassuk azt a Nyilatkozatot, melyet a Council of the Church Association kiadott s mely következőleg hangzik:

»Mint hogy XIII. Leó pápa levelet intézett az angol néphez, melyben föl hívja, hogy imádkozzék a szentekhez a vele, mint Krisztus Egyházának legfőbb pásztorával való egyesüléséért: a Council o. the Church Association az angol Egyház ezer és ezer hű tagja nevében ezennel kinyilatkoztatja, hogy a saját egyháza alapvető alkotmányához s kifejezett hitelveihez való becsületos ragaszkodás megtiltja, hogy egy percig is gondoljon a hitehagyó római rendszerrel való tényleges egyesülésre.

Azt állítják, hogy papjaik felszentelési fogadalmuk által kötelezve vannak »minden Isten igéjével ellenkező téves és idegen tan« távol tartására, már pedig a római egyházzal való egyesülés ily tanokat föltételez.

Teljes szívből ragaszkodnak a 39 hitcikk-helyhez (t. c. az angol egyházéhoz) s különösen első helyen emelik ki a VI. cikket, mely a Szentírásra hivatkozik, mint hit és erkölcs dolgában egyedüli tekintélyre, szemben az olasz és más ugnevezett egyház meghamisított hagyományával.

Ismétlik a XXXVII. cikk azon állítását, hogy »Róma püspökének semmi joghatósága nincs Angolország területén« s mint hű Brit alattvalók, határozottan tagadják hogy nekik pásztoruk, vagy urok volna.

Kijelentették a XIX. cikknek megfelelőleg, hogy »a római egyház tévedett nemcsak működésében és szertartási módzataiban, hanem a hit dolgában is« s óvakodnak attól, hogy Isten iránt, téves tanokban való részvételt által tiszteletlenséget tanusítsanak.

A XXII. cikkben foglaltakkal összhangzóan azt állítják, hogy az a római tan, mely a tisztító tüze, bünbocsánatra, képek és ereklyék tiszteletére, a szentek segélyül hívására vonatkozik, okatlan és hívságos dolog, mely nemcsak nem alapszik a Szentírásra, hanem inkább ellentétben áll Isten igéjével; ennél fogva (a pápa) esedezését, melylyel Szt. Gergelyhez, Szt. Agosthoz, az ő tanítványához, Szt. Péterhez, Szt. Györgyöz s Máriához, Isten Szent Anyjához folyamodik, — megbélyegzik állítólagos bünbocsátó hatalmával s záró könyörgésével egyetemben, melyet Szűz Máriához intéz, minthogy az sulyos káromlás Urunk Jézus Krisztus, mint Isten és ember közötti egyetlen közbenjáró ellen; továbbá borzalommal utasítják vissza azt az eretnekséget, mely teremtett lényt a Teremtő anyjának nevez s oly tulaj-

* Érdemes véletlen, hogy a »Protest. Egyházi és iskolai Lap« is éppen mult (29.) számában közli a Council of the Church Association itt foglalt választát, mely lapunk 56. számára már ki volt szedve, de a közlendők sokasága miatt mostanra hagytuk. Ez a körülmény s a fordítások közt meglevő stilbeli eltérések (lapunk részére a felel. szerkesztő eszközölte a Times után a fordítást) kizárja az utánnomás gyanúját.

donságokkal meri őt fölruházni, melyek egyedül az Istenséget illetik s általa gyakorolhatók. Nem feledhetik el, hogy nemes reformátoraink, Crammer, Ridley, Latimer, Hooper és sok más, egészen halálig küzdöttek a »misedózat borzalmas tana ellen, melyben a pap Krisztust élőkért és holtakért áldozná föl« s a XXXI. cikk értelmében ezeket »istenkáromló meséknek és veszedelmes csalásoknak« nyilvánítják; s határozottan visszautasítják, hogy Rómával együtt részesek legyenek Jézus vértanui vérenek osztásában s hogy »egyesüljenek vele ama bálványimáddásban, melytől minden hívő keresztyének borzalommal kell elfordulnia.«

Továbbá a pünkössti homília második részével összhangzatban azt állítják, hogy a »római pápákat és főpapokat méltán lehet a hamis próféták és antikrisztusok közé számítani, kik hosszú időn keresztül csalták a világot. Az ég és föld Ura mentsen meg minket az ő zsarnokságoktól és felülválságuktól, hogy soha ne lépjenek be többé az ő szőlőjébe. S vajha úgy működne a Szentlélek mindenhatósa folytán az ő végtelen kegyelme által minden ember szívében, hogy az ő fiának boldogító evangéliumát igazán hirdessék, igazán értsék és igazán kövessék mindenfelé, míg nem le lesz győzve a bün, halál, a pápa, az ördög s az Antikrisztus egész birodalma.«

Aztán visszautasítják a pápa azon hamis állítását, hogy Angolország a XVI. században sulyos sebet kapott s a szent hittől megfosztották; ellenkezőleg — szívből fakadó hálát mondanak Istennek azért a dicsőséges reformációért, melynek köszönhetik polgári és vallási szabadságukat s amely ezt a nagy nemzetet (a pápa maga tanuja) a legbibliatisztelőbbé, a legvasárnaptartóbbá, legigazságszeretőbbé, legerkölcösebbé s legvirágzóbbá tette a keresztyén hitet valló összes népek közt. S a hitszakadás, különválás és hitviták egész terhét az egyházi közösség kevély meghamisító-jára hárítják.

Eszükbe jut, miként törekedtek nagy bölcsen (?) azon önkészítette »Apostoli és szent szék« birtokosai megsemmisíteni a reformátorok munkásságát. S míg Jézus szentjeinek, kik gyalázatos fondorlatok, véres mérszárlások, rettenetes inkvizíció s kegyetlen pellengérezés által annyit szenvedtek, — emlékezete megmarad, — addig nem akarnak tisztességtelen békét kötni Rómával.

Bevádolják a mindenható Isten és honfitársaik előtt azoknak áruló cselekedetét, kik az angol Egyház tagjainak nevezik magukat, különösen azokat, kik abban még hivatalos tisztet is töltenek be, azért, hogy hitszegően római szertartásokat vittek be a protestáns egyházba s kacérkodtak azzal, amit a szentírás »Mysteriumnak, nagy Babylonnak, a kéjnök anyjának« nevez, behozták a pápát, hogy megtegye szentségtelen ajánlatát. S végül az egyház és nemzet eme valóban válságos korszakában föl hívják minden Isten-félő s önmagát tisztelő britet, hogy maradjanak hű dicső multjukhoz, hogy gyermekeiknek hasonló dicső jövőt biztosítsanak, — s a nagy apostol ihletett szavait kiáltják hozzájuk: »A szabadságban azért, mellyel minket a Krisztus megszabadított, álljatok meg és ne kötelezzétek meg ismét magatokat szolgálatnak igájával.« (Pál lev. a Galatz. V. 1. Szerk.)

Azt hisszük, hogy e nyilatkozat maga legteljesebb fölvilágosítás arra, hogy mily tántogó úr választja el a papisztikus katolicizmust az anglikán egyháztól, mely hittanaiban teljesen protestáns, csak hierarkikus szervezeteiben és szertartásaiban hasonlít a kat. egyházhoz. Egyuttal az egyesüles ábrándjai is meg vannak cáfolva.

Az amerikai egyház és a pápa.

De nemcsak az angolországi protestánsokkal, hanem az amerikaiakkal is tesz a pápa ily egyesülesi kísérleteket — hasonló eredménnyel.

E kérdést legjobban megvilágosítja a riponi püspök levele, ki a mult hó folyamán Craven-country nyugati részében tartotta meg szokásos 3 éves látogatását, s hosszasan válaszolt a pápának az egyesüles céljából irt legutóbbi levelére. A levél tartalma következő: »Az amerikai protestánsok teljes előzékenységgel fogadják a római püspök szavait. Viszonozzák az egyesüles iránti óhaját, de kölcsönösen szükséges volna egymás álláspontját megismerni. Vajjon azt jelentik a pápa nyájas szavai, hogy

engesztelhetlennek látszó magatartásával felhagyott? El akarja háritni a római kuria az egyesülési akadályait? Ha ez akadályok elvolnának hárihatóak, akkor fölszállanék a remény sugara. Hanem a teljes meghódolás még nem egyesülés s a meghódolás oly igényeket támasztana, melyek merőben megengedhetlenek s amelyek míg egyrészt az egyesülés akadályai, másrészt elhárításuk nélkül egyesülésről szó sem lehet. *S ez a felsőségi s csalhatatlanságra vonatkozó igény, mely lényegében érinti az egész keresztény egyházat.* A püspök közelebből vizsgálja meg e felsőségi s csalhatatlansági igényeket s szerinte ezek miatt a latin egyházzal, vagyis inkább annak egy részével az egyesülés csak akkor volna lehetséges, ha a többi egyházak mind meghódolnának neki.

Ezek az igények nagyon is fenhéjázók, nagyon is messzemenők, hogy 200.000.000, a római egyházon kívül álló keresztény elfogadja. A görög egyház soha sem fogja elismerni ezeket az igényeket; s a 40.000.000 amerikai protestáns keresztény sem fogja ily feltételek mellett az egyesülést óhajtani. Ennek ellentmond a történelem, az nem volna katolikus dolog (értve itt a r. katolicizmussal szemben az általános keresztény közösséget, a mily értelemben a protestánsok is katolikusok) s nem volna egyező a Szentírással.*

Vagyis a riponi püspök az amerikai protestánsok nevében éppugy visszautasítja, bár kevésbé heves szavakban, az egyesülésnek még gondolatát is, mint a nagy-britanniai protestánsok, illetve az anglikán egyház részéről a Council of the Church Association.

Az összes keresztényeknek a pápa jogara alatti egyesítés tehát, az emberi művelődéstörténelem e legképtelenebb gondolata, mint előre látható volt, teljes hajótörést szenvedett. Mindössze néhány ezer kisázsiai katolikus szektáriust, kik lazán eddig is össze voltak kötve a pápai székekkel, hozott külsőleg közelebb hozzá nagy áldozatok árán, mely egyezségben ők a követelők, a pápa az ajándékozó volt.

Ily előzmények után könnyű megítélnünk, mit tarthatunk a következő hírről:

A kat. és görögkeleti egyházak egyesítését illetőleg a zágrábi Slovenec arról értesül, hogy a pápa e kérdésben apostoli nunciussá nevezte ki Stadler boszniai érseket. Ebben a megbízásban Stadler önálló hatáskörrel intézkedik, s mint a pápai szék tanácsosa fungál. A pápának az a szándéka, hogy a propagandát összpontosítsa s nagyobb bizalmat keltsen az egyesítés iránt az orthodoxok körében. Legközelebb a pápa már az egyesítés közelebbi módosításait is publikálni óhajtja, hogy ezzel a kérdésnek pozitív alapja teremessék.*

A pápa e képtelen rögeszméje csak arra való, hogy miatta, s a görögkeleti szlávok és románok kegyelért ellenséggé forduljon a 60%-ban róm. katolikus tősgyökeres magyarság és magyar állameszme ellen. A gör. keletieket megnyerni nem fogja, de a magyar róm. katolikusok nem-fanatikus részét elvesztheti, ha egy nemzeti ó-katolikus egyház alapításának tudatára ébrednek. **a. a.**

Egyházfelügyelői választás. A szepesváraljai evangélikus egyházközség legutóbb tartott közgyűlésén Toperczer Ödön elhalálása folytán megürült egyházfelügyelői állásra Fest Aurélt választotta meg.

Unitárius egyházi gyűlés. A kolozsvári unitáriusok 14-én Szovátón egyházköri gyűlést tartottak, amelyen Ferencz József püspök is megjelent. A püspököt Mayr János főszolgabíró vezetése alatt a határon bandériummal fogadták. A püspökkel együtt érkeztek meg: báró Petrichevich Horváth Kálmán, megyei nagybirtokos és az unitárius egyház főgondnoka, Nagy Lajos az egyházkör esperese, Szentiványi Gyula kuriai bíró Budapestről, egyházköri gondnok, Boros György egyházközigazgatási jegyző és teológiai tanár, Molnár Sándor jogúgyész, Úrmósy Jenő birtokos, Péterfi Dénes kolozsvári lelkész, Iszlay Márton, dr. Nyiredi Géza tanár, Czákó József s a vidékről több lelkész és tanító. Gotthard Sándor birtokos, egyházköri gondnok lelkes üdvözlő beszéddel fogadta a főpapot, aki már negyven esztendeje nem járt azon a vidéken. Az istentisztelet után a templomban megtartották a gyűlést, amelyet Nagy Lajos esperes nyitott meg s beszédében különösen a polgári törvénykezés és az anyakönyv-

vezetés életbeléptetésével bekövetkező változásokkal foglalkozott. A közgyűlés elhatározta, hogy a zsinat utján kérni fogja a papság és az egyházi bíróságok kárpótlását, amit annyival is inkább remélhet, mert az unitárius egyház hazafias érzelmeit ez alkalommal is elébe helyezte vagyoni érdekeinek s a reformok keresztülvitelét nemcsak nem gátolta, hanem elősegíteni igyekezett. A közgyűlésen dr. Molnár Sándor szegény tanulók javára száz forintos alapítványt tett. A gyűlés után lakoma következett.

Református templom a budapesti Svábhegyen. A Svábhegyen lakó reformátusok, élükön Szász Károly református püspökkel, kérvényt nyújtottak be a székesfővároszhoz, melyben egy, a Svábhegyhez építendő református templom céljára a Béla király utja mellett fekvő városi területből 1000 négyszögölnyi telek átengedését kéri; kéri azt is, hogy a főváros az építkezési költségekhez is járuljon hozzá. A tanács a kérelmet áttette a mérnöki hivatalhoz, hogy a telek átengedhetésére nézve tegyen előterjesztést.

TUDOMÁNY.

A protestáns egyházak Magyarországon az 1848. évi szabadságharchoig.*

Az 1791. évi XXVI. törvénycikk (l. a II. k. 666—72. l.) a magyarországi prot. egyházak szabadságát szűkebb korlátok közé szorította ugyan, mint a korábbi békekötések; de annyi ismételt zaklatás és üldözés után megnyugodtak volna ha annak tiszteletben tartását a kormány és clerus részéről tapasztalták volna. Ez azonban nem úgy történt. A clerus vakbuzgóbb harcosai az említett törvény némely pontját eredeti értelméből kiforgatva, saját hatalmi törekvésük érdekében kizsákmányolták és a protestánsokait jogaikban sérteni nem szüntek meg (l. a 114 l.). E jogsértéseket a kormány nem csak elnézte, hanem egyes rendeletei által még támogatta is. Így már 1792. (szept. 25.) megjelent egy kormányrendelet, mely meghagyta, hogy a vegyes házasságra lépő nem kath. vőlegényt, a papi megáldás előtt, kényszerítés nélkül, igyekezzenek rábeszélteni arra, hogy összes gyermekeinek a kath. vallásban való neveltetésére térítvén (reversalis) által kötelezze magát. A protestánsok sürgető kérelmére ezen rendeletet még ugyanazon évben (nov. 4.) visszavették; de azért a clerus fékezhetlenebb eleme a protestánsok jogainak lábbal tapadását azután is isten dicsőségét előmozdító jó tettek tekintetében). Ilyen és ezekhez hasonló sérelmek napi rendben voltak és csak nagyon ritkán részesültek méltányos elintézésben. A protestánsok sérelmeinek orvoslására e század elején, míg a politikai látóhatárt a francia háború vést rejtő fellegeti borították nem is lehetett gondolni. Valamint a nemzet, ugy annak prot. fia is azt remélték, hogy a béke megkötése után jogos kívánságaikat a király már csak azért is kellő figyelemben részesíti, mivel a nemzet a háború folyama alatt a trón iránti hűségét oly fényesen igazolta. De minthogy a francia forradalom és háború véres drámája a merev conservatív uralkodó, I. Ferenc (1792—1835.)¹⁾ lelkében kitörhetetlen nyomokat hagyott és azon téves eszmét oltotta bele, hogy a rend szabadsággal nem fér össze és hogy minden reform közelebb vezet a forradalomhoz; a királyi kormányának minden intézkedése oda irányult, hogy az országban a rend, a tekintély iránti tisztelet megszilárduljon, a szabad eszméket (a censura segélyével) még csirájában elfojtsák és külföldről valami uton be ne csempésszék²⁾. Ha meggondoljuk, hogy

* Részlet Wurga Lajos sajtó alól kikerülő Egyháztörténetéből. A kitűnő szerző engedélyével közöljük.

¹⁾ Tibiscanus (állítólag Schröer T. G.), Die Religionsbeschwerden der Protestanten in Ungarn, wie sie auf dem Reichstage im Jahr 1833. verhandelt worden (Leipzig, 1838.), VIII. l.

²⁾ I. Ferenc jellemzését l. Horváth M., Magyarország történelme (2. kiad.), VIII. k. 147—49. l.

³⁾ A censura nemcsak a hazai nyomda termékeire terjedt ki; hanem a veszélyesnek hitt külföldi tudományos művek behozatalát is meg akarta akadályozni. sőt utóbb a tanároknak a könyvtárak használatát is megnehezítette. Ha II. József censura-rendeletének elve a volt, hogy „egy világsugár se maradjon, bár honnan jön is az, figyelem és felhasználás nélkül”; I. Ferenc kormánya arra törekedett, hogy minden világsugár elterjedését meggátolja. A szent szövetség államainak

hazánkban a szabadságot és protestantizmust három századon át véres áldozatokkal szentelt szövetség egyesítette, nem fogunk csodálkozni, ha Ferenc életében e két testvérszeme felvirágzására mostoha idők jártak. Ha a király conservatív és absolutista hajlamainál fogva még a kath. clerusnak sem teljesítette minden kívánságát (l. a 115. l.), a protestánsok, mint mostoha gyermekek, még kevésbé várhatták érdekeik előmozdítását; meg kellett elégedniök a kegyelem morzsáival. És már ilyenek tekinthető, a többek közt, a királynak ama rendelete, mely megtiltotta, hogy a protestánsokat eretnekeknek nevezzék (1793.) és hogy vallásuk miatt valamely polgári vagy ipartársulati jogtól megfoszthassák; megengedte, hogy a reformáció három százados ünnepét megüljék (1817); egyházi és iskolai hivatalos levelezésüket felmentette a postadíj alól (1823). Az állami kath. tanrendszert a prot. iskolákban is életbe akarta léptetni (1807), de midőn látta, hogy intézkedése ellenszenvvel találkozik, a prot. tanügyet újra a prot. egyház jogkörébe helyezte vissza (1819). Ha a forradalmi eszmék kizárása végett a külföldi egyetemek látogatását meg nem engedte, legalább némi kárpótlásul Bécsben prot. theol. intézetet alapított (1821.) és utóbb (1824.) ott harminc növendék számára alapítványt tett. Szóval a protestánsoknak megengedték, hogy éljenek, de már azt nem, hogy gyarapodhasanak, fejlődhessenek.

A hitfelekezetek közt levő viszony méltányosabb rendezésének és a protestánsok sérelmei (reversalis követelés, az áttérést megelőző hat heti oktatás, a protestánsoknak Horváthországban a polgári jogokból való kizárása) megszüntetésének kérdése az 1830. országgyűlésen merült fel elsőbbsen (ekkor szeptember 28. koronázott meg V. Ferdinánd). De mint hogy a kath. főpapság a főrendek házában nagy többségével ezen ügy elintézését a következő országgyűlésre kívánta halasztani és minthogy az országgyűlés már vége felé járt; az alsó tábla a szükséges egység hiánya miatt, maga sem remélvén ezen kérdésnek oly rövid idő alatt kielégítő megoldását, az elhalasztásban megnyugodott⁴⁾.

A következő országgyűlésre (mely az 1831. kiűtött cholera miatt csak 1832. dec. 16-ikára hívatott össze) várt volna az a feladat, hogy a már félszázados tervezetek után, a szükséges reformok segélyével, az ország jobb jövőjét előkészítse. De a főpapság és főnemesség nagy többsége (felső tábla) által támogatott conservatív kormány és az alsó tábla (karok és rendek) közt, a szabadelvű reformokra vonatkozólag, olyan nagy vélemény-külömbőség uralkodott, hogy e miatt ezen országgyűléshez kötött nagy reményeknek legtöbbször füstbe ment. A protestánsok a kormány szellemét ismerve⁵⁾, nem tartották időszerűnek sérelmeik orvoslásáért az országgyűléshez folyamodni; mert attól tarthattak, hogy egy ilyen nyomasztó viszonyok közt létre jött vallástörvény helyzetüket még a korábbinál is kedvezőtlenebbé tehetné. Ezen aggodalmukat nem osztotta nehány kitűnő szabadelvű kath. követ. Ezek egyike Beöthy Ödön (Bihar követe, 1833. jan. 9.) a kerületi ülésen »férfiasan szép, erős és merész» beszédekben azt indítványozta, hogy a protestánsok sérelmeinek megvizsgálására és összeállítására küldjenek ki egy bizottságot⁶⁾. Ezen indítványt viharos tetszéssel fogadták és a kiküldött bizottság a vallás szabadság törvényjavaslatát a következő 16 pontba foglalta össze- 1) A törvény szellemével ellenkező és csak királyi rendeleten (1792) alapuló törvények töröltessenek el, egyszersmind mondassék ki, hogy minden gyermek érett koráig atyja vallását kövesse, akkor pedig szabadon azon egyházba térhessen át, melyet vallásos meggyőződésével összehangzónak itél; törvénytelen és talált gyerme-

nem felvilágosodott polgárok, hanem engedelmes alattvalók kellettek. Figyelő, 1881. évf. (Jakab Elek, a censura története Erdélyben), X. köt. 256—73.; Horváth M., M. O. tört., VIII. k. 501—503.; Ballagi G., A polit. irodalom Magyarországon 1825-ig (Budapest, 1888.), 782—806. l.

⁴⁾ Horváth M., Huszonöt év M. O. történelméből (2. kiad.), I. k. 252—53.; Hazánk (Höke L., Az 1830 és 1832—36. orsz. gyűlések; 1886. évf.), V. k. 104. l.

⁵⁾ Midőn 1821. két ref. püspök a sérelmek miatt panasszal járult Ferenc királyhoz, e választ kapta: „Ugy-e szeretitek a vallásokat? Én is szeretem a magamét.” Mintha vallásunk szeretete más vallások tiszteletben tartásával nem férhetne össze.

⁶⁾ Kölesy Fer., Országgyűlési naplója sat. (Bpest 1874.), 42.; Tibiscanus, i. m. 1—3. l.

kek érett korukig anyjuk, illetőleg nevelőjük vallását kövessék. 2) Töröltessék el a hat heti oktatás, mely intézkedés az 1791. évi XXVI. t.-cikk 13. §. hamis értelmezésén és egy önkényesen életbe léptetett rendeleten alapszik és számos visszaélésnek vált forrásává; a 13. §. pedig a nevezett t.-cikkből töröltessék ki. 3) Ha a 13. §. érvényessége megszűnik, a prot. lelkészeket sem lehet alaptalanul felelőssé tenni és megbüntetni azért, ha templomaikat más hitűek felkeresik, a mit különben sem akadályozhatnak meg. 4) A katolikusok tartassanak prot. tanítókat is, és kath. gyermekeknek ne tiltsák meg a prot. iskolák látogatását. 5) A prot. tanulók szabadon látogathassák a külföldi egyetemeket; mert ennek tilalma ellenkezik az 1791. évi XXVI. t.-cikk 1. és 5. pontjával és az 1825. évi országgyűlésen tett királyi ígérettel. 6) A recopulatiokat (ha a vegyes házasságot prot. lelkész eskette meg, a kath. pap újra megeskette) melyekről különben sincs szó, a XXVI. t.-cikkben szüntessék meg. 7) A protestánsoknak a XVI. t.-cikk 5. §-a értelmében engedjék meg, hogy középiskolákat felsőbb engedély nélkül is nyithassanak. 8) A protestánsok szervezhessenek consistoriumot és a zsinatvégeztéseket (budai) a fejedelem szentesítse. 9) Ha a vegyes házasság elválnak, a prot. félnek legyen szabad újra házasságra lépni, miután a házasság szerintük nem szentség. E jog azonban ne terjedjen ki sem azokra, kik házasság után lettek katolikusokká, sem azokra, kik az elválás folyama alatt vagy épen azután lettek protestánsokká. 10) A protestánsoktól ne követeljék, hogy a kath. papok és tanítók díjazásában részt vegyenek, vagy kath. templomok és iskolák építésénél segítséget nyújtsanak, kivéve azt az esetet, midőn ezen kötelezettség kölcsönösen a katolikusokra is kiterjed. 11) Szabad kir. városokban a hivatalok betöltésénél ne tekintsenek a vallásra. 12) Szüntessék meg azt a visszaélést, mely szerint városok, községek, földesurak a protestánsokat birtok vásárlásban és iparuk folytatásában gátolják. 13) Azon protestánsokat, kik üres jobbágyhelyen telepednek le, ne kényszerítsék arra, hogy más vallású lelkészeknek bárminő szolgáltatásokat tegyenek. 14) A hol elkülönített temetők nincsenek, ott katolikusok és protestánsok közösen használhassák a temetőt. 15) Horvát és Tótországban a protestánsok ne legyenek továbbra is megfosztva a polgár jogtól. 16) Minden ezrednél prot. segédlelkészeket is alkalmazzanak?).

(Folytatjuk.)

7) Tibiscanus, i. m. 3—5. l.

TANÜGY.

Értesítés. A folyó év szeptember havában megnyílt kolozsvári evang. ref. theol. fakultás érdekében, az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsa által kibocsátott »Tájékoztató« kapcsán, felhívom az érdekelteket, hogy a menyiben a Tájékoztatóban is jelzett internatusi és konviktusi jótéteményeken kívül ösztöndíjakban, vagy a konviktusi jótétemények kisebb (50, vagy 25 ftos) osztályában óhajtánának részesei, fölvételi folyamodványaikban jelöljék meg ebbeli kívánságaikat, s folyamodványaikat szereljék föl vagyon-kimutatással, illetőleg, szegénységi bizonyítvánnyal is; továbbá, hitelesen igazolják azt is, hogy más tanintézetben esetleg mely foku, s minő természetű jótéteményben részesültek már. A folyamodványok az indexekben illetőleg az érettségi bizonyítványokban kitüntetett előmenetel, a vagyoni helyzet és az esetleg már másutt élvezett jótétemények tekintetbe vételével fognak elbíráltatni. Megjegyzem azonban, hogy a különösebb kedvezményekben csakis theologus ifjak részesülhetnek, s nem egyszerűen a tanárképezdésbe járó egyetem hallgatók is, a kik csak a Tájékoztatóban is jelzett 80 forint évi összeg mellett élvezhetik a bennlakást, és a konviktust. Bpest 1895. július hó 7-én. Kenessey Béla, az ev. ref. theol. fakultás igazgatója.

A körmői szegény diákok. A körmő-bánya állami főreáliskolánál fennálló alumneumba, amint az igazgatóság értesítéséből kitűnik, — a jövő tanévre egy ingyenes és 20 mérsékelt díj fizető tanulót vesznek föl. Az iskolai és a szegénységi bizonyítvánnyal fölszerelt kérvényeket augusztus 10-ig kell benyuj-

tani az igazgatósághoz. A mérsékelt évi díj összege: 35 ft. Az egész évi, 70 forint díjat fizetők száma nincs kikötve. Ezek az iskolai beiratkozás idején is jelentkezhetnek Pszotka Ferencnél, az alumneum igazgatójánál.

Sport-tanítás az egyetemen. A kolozsvári Ferencz József tudományegyetem tanácsa elhatározta, hogy a testedző sportot, a vívást, boxolást, birkozást, tornázást rendszeresen taníttatni fogja az egyetemen. E célból külön helyiséget jelölt ki, melynek berendezését és fölszerelését most végzi Oherolly János budapesti tornatanár, a kit e feladattal a közoktatásügyi miniszter bizott meg.

IRODALOM, MŰVÉSZET

Törvénykiadások. Imling Konrád kuriai bíró a házassági jogról és a gyermekek vallásáról szóló törvényeket az erre vonatkozó miniszteri utasításokkal, jegyzetekkel, mintalapokkal és magyarázatokkal fölszerelten összeállította s a Ráth Mór cég két füzetben kiadta. A két füzetnek együtt 1 ft 90 kr. az ára. Ugyancsak Ráth Mór kiadásában megjelent az 1895. évi törvények kollektívája, szintén utasításokkal, jegyzetekkel és magyarázatokkal. Az idén alkotott 13 törvénycikk legtöbbje új vasutak engedélyezését szabályozza.

A közoktatásügyi pavillon freskói. Egyik legdíszesebb csarnoka a kiállításnak a tiszta, nemes görög stílusban felépített közoktatásügyi pavillon. Belső díszje is megfelelő lesz annak a csarnoknak s most készülnek a nagy vázlatrajzok a pavillon középső nagytermének falképeire. A terem feldíszítésére az országos mintarajzkola festői és freskó-osztálya Lotz Károly szaktanár vezetése mellett egy nagy történelmi képet és nyolc sarokképet fest, az iparművészeti iskola díszítőfestő osztálya pedig Feichtinger György tanár vezetése mellett három nagy képet. A képek vázlatain már dolgoznak.

UJDONSÁGOK.

László kir. herceg nagykoru. József kir. herceg ifjabb fia, László kir. herceg Alcsuthon f. hó 16-án ünnepelte huszadik születése napját s a királyi ház családi törvényei értelmében nagykoruvá lett. Az ifjú kir. herceget Steiner Fülöp dr. megyés püspök a bérmálás szentségében részesítette s ezután történt meg a nagykorúsítás szűkebb családi körben, a szülők és a legközelebbi családtagok jelenlétében. József kir. hercegen és nejeén kívül jelen volt József Ágost kir. herceg és Augusta kir. hercegnő. Délelőtt az alcsuthi templomban istentisztelet volt, melyen a budavári Mátyás-templom énekkara énekelt, délben a kastélyban ebédet adtak. A pompás alcsuthi parkban dél után népiünnepet rendeztek. Este tüzijáték volt.

Ferenc József megmentője. O'Donnel Miksa Károly gróf, aki Ferenc József életét megmentette, meghalt. Ebből az alkalmából egy bécsi lap a következő remiszenciát eleveníti fel a nevezetes eseményről. — 1853. febr. 18-án a császár a bécsi Augustinus-bástyán sétált és ott a mellvédnek neki támaszkodva nézte a bástya alatt gyakorló katonákat. E percben egy fiatal ember, ki eddig levett kalappal, tisztes távolságban állt a császár mögött, hirtelen a császár mögé ugrott, egy nyolc hüvelyk hosszú élesre fent konyhakést rántott elő és azzal nekiesett hátulról az akkor 23 éves uralkodónak. Az első szurás a császárt tarkón érte, de szerencséjére nyakravalójának ércsattja a döfés erejét elvette s a sérülés csak csekély volt. Második szurásra már nem volt ideje az orgyilkosnak, mert O'Donnel Miksa Károly, a császár akkori hadsegéde megragadta a gyilkos karját. A gyilkos erre a hadsegéd ellen fordult s azzal valóságos birokra kelt, több kisebb sérülésen kívül egy mélyebb szurást ejtve annak vállán. Csak Ettenreich József mészáros-mesternek, aki az adjutáns segítségére sietett, köszönhető, hogy az orgyilkos, ki mint az örült viaskodott ellenfelével, nagyobb bajt nem okozhatott. A császár, kinek sebéből sűrűn parakozott a vér ulánus egyenruháján végig, a mikor a szurás érte, rögtön kardot rántott és védelmi állásba helyezkedett. Hogy milyen erős volt a döfés, az kitűnt abból, hogy a nyakravaló csatájában megakadt erős kénnek a hegye egészen elgörbült. A császár, mikor az orgyilkost le-

gyűrték, fájdalmas mosolylyal szolt környezetéhez: Derék majlandi katonám sorsában osztom! E megjegyzése a császárnak arra vonatkozott, hogy öt nappal a merénylet előtt Mailandban egy összeesküvés következtében egy csapat törös bottal fegyverezett ember az utcán hirtelen megtámadta az osztrák katonákat és azok közül tizennyolcat agyon is szurtak. A király, bár hordszéket hoztak elő a palotából, gyalog tért vissza oda. Mikor a sebesült császár környezetében az az aggodalom merült föl, hogy a gyilkos kése meg lehetett mérgezve, O'Donnel a császár sebet kiszívta. A császár szerencsés megmenekülése öröme építették Ferdinand Miksa kir. herceg fölhívására a bécsi fogadalmi templomot és még más kilenc fogadalmi templomot a vidéken; azonkívül 384 kegyes alapítvány emlékeztet az esetre különböző humanisztikus célokra. Az orgyilkost, Libényi János szabó-legényt, pár nappal a merénylet után felkötötték. A kés nem volt mérgeztet és így az erre vonatkozó aggodalmak fölöslegesek voltak. O'Donnel gróf, aki az utolsó három évtized alatt igen visszavonultan élt, legutoljára a meghalt Albrecht kir. herceg jubileuma alkalmával volt Bécsben.

Berde Mózes hagyatéka. Harmadéve halt meg Budapesten a Schwartzer-féle intézetben Berde Mózes, aki egy 1888-ban készített végrendelettel körülbelül nyolcszáz ezer forintot érő vagyonát a magyar unitárius egyháznak testálta. Halála után pár hónappal négy tanu a budapesti törvényszéknél azt vallotta, hogy Berde Mózes előttük semmisnek nyilváníttotta írásbeli végrendeletét s szóval unokaöccsét, Berde Béla szucsáki földbirtokost nevezte ki általános örökösévé. Az unitárius egyház följelentésére vizsgálatot indítottak a tanuk ellen s ekkor kiderült, hogy a tanuk hamis vallomást tettek. A törvényszék ezért vád alá helyezte őket, a végtárgyaláson azonban megszüntette az eljárást, mert az unitárius egyház képviselője a panaszt visszavonta. Most azt jelentik Kolozsvárról, hogy az örökösök rokonai: Márkos Ferenc székuti, özvegy Márkos Andrásné laborfalvi és Márkos Julianna kőrispataki lakosok a kolozsvári törvényszéknél a végrendelet megsemmisítése végett pört kezdtek. Kerestükben azt állítják, hogy Berde Mózes nem volt ép eszű, mikor az írásbeli végrendeletet készítette, mely azért is érvénytelen, mivel »Magyar unitárius vallásközönségről« szól, ilyet pedig törvényeink nem ismernek (?) s mert a két tanuk egyike, Szász Adám, érdekelt fél, lévén ő az unitárius egyházi főtanácsnak fizetett tagja.

Ötven esztendő orvosi jubileum. Szűsz Dávid, szolnoki gyakorlóorvos, aki működésének ötvenedik évfordulója alkalmából a Tudomány-Egyetem jubiláris oklevéllel tüntetett ki, tegnap ünnepelte orvosi jubileumával kapcsolatosan nejevel, Karcz Fanny asszonnyal, a szolnoki nőegyesületek elnöknőjével aranylakodalmát. A szolnoki orvosi kar, élén Lenk Gusztáv megyei főorvossal bankettet rendezett, a melyen a polgármester, Kludik Gyula szép beszéddel adta át a jubilánsnak az egyetem díszoklevelét. Az aranylakodalmi ünnepségen a rokonok és ismerősök egész serege üdvözölte az általános becsült házaspárt. Hogy Szűsz Dávid már évtizedek előtt is népszerű ember volt, arról az tanuskodik legjobban, hogy ő lett Szolnok városának első zsidó háztulajdonosa. A negyvenes és ötvenes esztendőikben ugyanis mindent elkövettek Szolnokon, hogy zsidó ember ingatlanhoz ne jusson. Szűsz Dávidnak azonban, aki orvosi tudományával csakhamar nagy népszerűségre tett szert, kivételesen megengedték, hogy 1847. július 31-én házat vehessen.

Hamisító pápa. Nagybecskerekéről telegrafálják a lapoknak: Markovics Miklós dobriecsi (Törontálmegye) gör. kel. szerb lelkész ellen büntetőeljárást tettek anyakönyv-hamisítás miatt. A vizsgálat annyi terhelő adatot derített ki, hogy az alibunári vizsgáló bíró a pápa letartóztatását rendelte el.

Kolera Konstantinápolyban. Konstantinápoly, jul. 17. A legutóbbi napokban több koleraeset fordult elő, néhány halálos kimenetelű volt. A hatóságok ennek következtében minden városnegyedben szigorú óvrendszabályokhoz nyultak. A szultán rendelkezése a lóvasuti és bérkocsikat naponként kétszer dezinficiálják, különösen nagy gondot fordítanak

azon utcákra, a melyekben betegedés vagy halálozás fordult elő. E rendszabályok dacára a közönség körében nagy a nyugtalanság.

Kossuth-szobor Amerikában. Reményi Ede, aki tudvalevőleg a budapesti Petőfi-szobor tőkájének nagy részét hegedűjével szerezte össze, a New-Yorkban fellálandó Kossuth-szobor költségeinek megszerzésére a new-yorki «Magyar Híradó» szerkesztőségében tett látogatásakor ajánlotta fel hegedűjét oly formán, hogy a Kossuth-szobor javára engedje át hangverseny-jövedelmének egy részét.

Doda Traján halála. A híres oláh agitátor Doda Traján, nyugalmazott tábornok, Karánsebesen meghalt. Doda már ifjú korában lelkes vezére volt a magyarfaló fanatikus oláhoknak, a kiket a szabadságharcban a magyarok ellen vezetett. Ezért az érdemeért gyorsan emelkedett a katonai pályán, s mint tábornok vonult nyugalmába. Karánsebesen 1887-ben megválasztották képviselőnek, de azzal tüntetett, hogy nem fogadta el a mandátumot, hanem egy levelet intézett a képviselőházhoz, a melyben kifejtette azokat az okokat, a melyek a politikában passzivitásra bírták. Kevés idő múlva politikai izgatásért sajtópör útján elítéltek, de a király — tekintettel agg korára és súlyos betegségére — megkegyelmezett neki.

A kiállítás bélyegei. E hónap elseje óta az összes postahivatalokban hivatalból ráragasztják a külföldre menő összes levelekre a kiállítás bélyegeit. Ezek a bélyegyek eddigelé is már negyedmilliónál nagyobb számban kerültek külső országokba s így bizonyára megfelelnek annak a rendeltetésöknek, hogy a Magyarországgal összeköttetésben levő külföldiek figyelmét felhívjuk a millenáris kiállításra. Dániel Ernő kereskedelmi miniszter újabban úgy intézkedett, hogy a postahivatalok a kiállítás bélyegeit a külföldre menő újságokra, folyóiratokra és csomagokra is ragasztsák rá s így azután még nagyobb számban kerülnek a bélyegyek külföldre.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Bánffy br. miniszterelnök a királynál volt Ischlben, hogy előterjesztést tegyen öfelségének a millenáris ünnepen való részvételéről és némely újabb rangemelésekről.

Az ellenzéki pártok fuziója. Ugron Gábor a következő sorokat intézi a Magyarországnak felelős szerkesztőjéhez:

Tisztelt szerkesztő barátom!

A kormány tintás körmű szerezsen gyerekeinek szüksége van azon látszatra, hogy mi, a nem eladó és ki nem árendálható függetlenségi és 48-as párt szövetkeztünk a nemzeti párttal és pártönkivüliekkel, tehát azt hol itt, hol ott hirdetik kitartással és makacsan. Ezen híresztelést ontudatos fillentésnek nyilvánítom, ami csorbát nem ejt hirnevükön, amint a tinta sem feketíti be a szerezsen ujjainak bogyót.

Dobogó, 1895. jul. 15.

Üdvözlő barátod
Ugron Gábor.

A »Házánk« ellenben arról cikkeznek, hogy az ellenzéki 3 párt belső szövetkezése természetesen, a vezérférjak és pártok politikai reputációjának minden csökkenése nélkül bekövetkezhetik.

A horvát tartománygyűlés egybehívása. Abból az alkalomból, hogy a horvát országos kormány az 1896-ik évi költségvetés tervezettel foglalkozott, a tartománygyűlés egybehívásának kérdése is szóba került és határozattal emeltetett, hogy a tartománygyűlés ezután már október végén üljön össze, hogy így a költségvetést még újév előtt elintézhesse.

A főispán bucsuja. Apor Gábor báró, Nagy-Küküllő vármegye főispánja, július 15-én, délelőtt 11 órakor a vármegyeházán tartott diszülésben bucsuzott el a vármegyétől, mint-hogy a király személye körüli minisztériumba kinevezték tanácsosnak.

A zágrábi Starcevic-ház. A horvát ellenzék tudvalevőleg azzal tisztelte meg vezérét, Starcevic Antal dr.-t, hogy nemzeti ajándékul kétemeletes házat építtetett neki közadakozásból Zágrábban. Starcevic Antal dr. e hó 16-án délelőtt érkezett Zágrábba, hogy a

kétemeletes házat átvegye. A déli vasút pálya házánál Frank József dr. képviselő és Starcevic Mille dr. várták. Az agg pártvezér ez urak társaságában kocsin hajtattott uj otthonába, mely előtt a diákok testületileg és Zágráb legszébb hölgyei várták. Magában a házban Jakcsin, Ruzics és Kumisics képviselők várták és üdvözölték. Starcevic megnézte az összes helyiségeket, aztán elfoglalta a részére kijelölt lakást, meiyet hivei teljesen és nagy pompával rendeztek be.

A zágrábi diák-kongresszus. Zágrábban a diákok kongresszusának e hó 16-ik ülésén majdnem rendezavarásra került a dolog. A boszniai stipendistáknak a zágrábi egyetemről való eltiltására, az isztriai Cirill és Method egyesületre és a fiumei horvát népiszkolára vonatkozó kérdések tárgyalását a rendőrség eltiltotta, ami nagy nyugtalanságot keltett a tanulók közt. Midőn pedig Katkics rendőr felügyelő három dalmát tanulónak az elnökségbe való beválasztását érvénytelennek nyilvánította, mivel a megválasztottak nem magyar honpolgárok, a jelenlévők zajongani kezdtek és kihívó magatartást mutattak. Csupán Popratovics elnök higgadtságának köszönhető, hogy a rend csakhamar helyre állott. Különben e diák-kongresszust azért rendezték most, hogy a horvát tanulóifjúságnak alkalma legyen a Starcevic-ház átadása alkalmából az ősz agitátor mellett tüntetni.

Külföld.

Bulgária. A Stambulov elleni gyalázatos merénylet képezi most az európai sajtó főtárgyát. A magyar, osztrák, német, angol és olasz lapok a legnagyobb utálatlalt itélik el a nyomorult merényletet, melyről azt tartják, hogy az oroszbarát kormány hajtotta végre felfogadott bérgyilkosokkal azon célból, hogy a Bulgária és Oroszország közti kibékülésnek leghatalmasabb gátját elhárítsák az utból. Gyanussá teszi a dolgot, hogy Stambulov, ki régóta értesülve volt az élete elleni leselkedésről, egy évig hiába kért külföldi utlevelet, súlyos betegségének Karlsbadban való gyógyítása végett, aztán hogy a fejedelem éppen most távozott, szinte tüntetőleg az országból; hogy az orvtámadás fényes nappal, Szófia legforgalmasabb utcáinak egyikén történt s a bolgár csendőrség és rendőrség ott volt tagjai mintegy előre kiadott utasítás szerint inkább fedezték és elmozdították a gyilkosok menekvését, semhogy gátolták, sőt éppen Stambulovnak a merénylőket üldöző szolgáját tartóztatták föl, sebesítették meg s zárták börtönbe. Legfőképpen gyanussá teszi pedig az, hogy a bolgár küldöttség éppen most kunyorálja Klement metropolita vezetésére alatt a cár kegyeit Pétervárott s a cár fogadta is őket. Még mindehhez hozzáveendő, hogy a Stojlov-kormány nagy buzgósággal hirdeti, hogy a merénylet egyszerű magánboszu műve, a szabad francia nemzet sajtója pedig hidegen, sőt majdnem helyeslőleg tárgyalja a gyalázatos merényletet.

Stambulov a kihallgatásnál négy embert említett, akik reátámadtak Ezek: *Tufekcsiev, Czalev, Telenikov* és *Mihov*. Az első testvére a Vutkovics konstantinápolyi követ legyilkolása miatt in contumaciam elítélt Tufekcsievnek. Őt a Svoboda már régebben vádolta azzal, hogy Stambulov életére tör.

A nevezettek mindannyian igazolták alibi-jüket. Állítólag a Macedonia helyiségeiben voltak este 6—9 óráig, de ennek dacára ismét le-tartóztatták őket. Stambulov meg van győződve arról, hogy hosszasan előkészítették az összekülvést. Stambulov kocsisának bűnrészessége is minden kétségen felül áll. A kocsis csak pár napja tulajdonosa a 6. számú bérkocsinak és erőszakkal toladott Stambulov közelébe. Mikor a revolverlövés eldőrdült, a kocsis megállította a lovakat. Petkov és Stambulov leugrottak, mire a kocsis egy mellékutcába hajtott be, ott felvett egy embert és gyorsan tovább hajtott.

Egy szemtanu a következőképp írja le ezt a jelenetet:

Az első lövésnél a kocsis megállította a lovakat. Stambulov rákiáltott:

— Hajts tovább!

A kocsis azonban vonakodott e parancsnak engedelmeskedni.

Erre Stambulov kiugrott a kocsi-ból és revolverét lövésre irányította, de a támadók

legyűrték. A kocsis időközben tovább hajtott egy mellékutcába.

Stambulov szolgáját, aki a gyilkosokat üldözni akarta, a csendőrök tartóztatták fel.

A kocsis később elfogták.

Stambulov két karját le kellett vágni. A két össze-vissza vagdalt kéz amputálása közben a sebesült kimutatta heroikus lelki erejét. A borzasztó operáció alatt Stambulov hihetetlen nyugalmat és hidegvérűséget tanusított. Lelki erejéből még arra is telt, hogy ő vigasztalta jajveszékélő hitvesét. Odaszólt orvosához:

— Végezzenek gyorsan, uraim!

Stambulov szemén tegnap végrehajtott operáció kedvező eredménnyel járt. Szemét sikerült a rendes helyre visszatolni. Stambulov fején több, mint ötven lövést kellett alkalmazni. A vízbefecskendezéseket nem ismételték.

Szófia, jul. 17.

Az orvosok Stambulov állapotában tegnap délután javulást konstataáltak és azt mondják, hogy esetleg életben tarthatják.

A tegnap este 5 órakor kiadott orvosi jelentés szerint Stambulov állapota jelentékenyen javult.

Stambulov halálsejtelme.

Szófia, július 17.

Stambulov lapja, a Svoboda, éppen a merénylet előtt jelent meg. A lap vezércikkét Stambulov maga mondta tollba s ez a vezércikk egy ellene intézett merényletnek az eshetőségével foglalkozik. Ez az emlékezetes vezércikk a következő sorokkal végződik:

»Ami azt a fenyegetést illeti, hogy Stambulov és Petkov házat elpusztítják, őket pedig az utcán agyonütik, csak annyit jegyzünk meg, hogy a kormánynak és a fejedelemnek teljesen szabadságában áll ezt megtenni. Ezzel azonban nem félemlítik meg sem Stambulovot, sem Petkovot, akik már fiatal koruk óta működtek a hazáért és már a török idejében is kiszemelt áldozatok voltak. Ha a fejedelem azt hinné, hogy ez az eszköz az, amellyel trónját megszilárdíthatja és elismertetését kieszközölheti, ám parancsolja meg, hogy ez megtörténjék. Ha már ide hoztuk és trónra ültettük, miért ne jutalmazna meg bennünket ilyképpen? Hisz a fejedelem kormányának kell, hogy ily ünnepies aktussal kitüntesse magát, hogy a szent-pétervári küldöttség megbízatásában eljárhasson.«

Jellemző, hogy az orosz lapok a »Svjet« kivételével a legnagyobb mértékben elítélik a század emez egyik legundokabb merényletét. A »Svjet« elég csodálatosan és visszataszítólag Isten ujját keresi abban, hogy bérgyilkosok most tették el láb alól azt a férfit, ki az orosz hatalmi törekvéseknek legnagyobb ellensége volt, midőn a bolgár küldöttség szentpétervárott jár.

Stambulov meghalt. Szófia, július 18. Stambulov ma hajnali 3 óra 35 perckor meghalt. A gyilkos merénylők áldozata esti 10 órakor esett agóniába és állandóan az utolsó pillanatig eszméletlenül feküdt kórágóján, amely előtt több külföldi képviselő volt jelen.

Szófia, július 18. (A F. er. táv.) Egész Bulgáriában, de leginkább Szófiában óriási izgatottság uralkodik. Stambulov halála látható elkeseredést szült a népben és a kormány indítatva látta, a legszélesebb körű intézkedéseket tenni. A katonaság készenlétben áll a kaszárnyákban. Forradalomtól tartanak.

Bismarck elégtétele. A kieli ünnepségekre a császár tudvalevőleg nem hívta meg Bismarck herceget, teljesen mellőzték őt s hire járt, hogy Bismarcknak ez nagyon fáj. Bismarck hivatalos lapja, a Hamburger Nachrichten tiltakozik ez ellen; megjegyzi, hogy ez a herceget nem érintheti fájdalommal, mert ő jutalmát a teljesített kötelesség tudatában s a nép hálájában és tiszteletében találja, mely legutóbb Friedrichruhében is megnyilatkozott íranta.

Az angol választások. London, jul. 17. (Hajnali 3 óra 20 p.) Eddig 332 unionista és 45 liberális választott meg. A többi pártok aranszáma változatlan. Az unionisták 40, a liberálisok 10 helyet nyertek. A megbukottak közt van Morley volt postaminister is.

London, jul. 18. (Reggeli 2 órakor.) Eddig megválasztott 370 unionista, 59 liberális, 6 parnellista, 29 antiparnellista és 2 munkás.

párti. Az unionisták 54, a liberálisok 10 helyet nyertek. Gladstone Herbertet, North ezredes ellen ismét megválasztották. A megválasztottak közt vannak: Buxton volt miniszter és Curzon külügyi államtitkár.

A belga iskolajavaslat. Brüsszel, jul. 17. A népnek az iskola-törvényjavaslattal szemben tanúsított ellentállása következtében a király tudatta a kormányval, hogy a törvényjavaslatot csak abban az esetben szentesíti, ha ahhoz az államtanács rendkívüli ülése hozzájárul. Valószínűleg újabb miniszterválság van küszöbön.

Hadi készülődés Szerbinban. Belgrád, július 17. A kormány messzemenő katonai intézkedéseket tesz. A déli kerületekben még ebben a hónapban behívják két korosztály népfelkelőt. Az országban, különösen a bolgár határon fekvő részekből nyugtalanító hírek jönnek az ottani lakosság izgatottságáról, amelyet lelketlen izgatók tüzeltek fel. Az agitátorok a lakossággal elhívték, hogy a közel jövőben háború fog Bulgáriában kitörni.

Oroszország. Miklós cár elfogadta a bolgár küldöttséget. Klement és a küldöttség tiszteletére ünnepélyt rendeztek, melyen Pododnoscev, a szent zsinat elnöke és Klement mondtak felköszöntőket.

A cilli-i szlovén gimnázium. Linz, július 17. A községtanács egyhangulag sürgős indítványt fogadott el, mely a cilli-i községi képviselőtestületet biztosítja, hogy érzi azt a veszedelemet, mely Cilli német jellegét a szlovén gimnázium elfogadásával fenyegeti és sajnálatát fejezi ki a fölött, hogy német képviselők is elősegítették szavazatukkal az erre vonatkozó, a német elemre nézve oly szégyenletes határozat lehetőségét. A községtanács felszólítja a német képviselőket, hogy minden megengedhető eszközzel hassanak oda, hogy a határozat végrehajtása megghusíttassék.

KÖZGAZDASÁG.

A fogyasztási szövetkezetek eredményei. A fogyasztási szövetkezetek Franciaországban már körülbelül 40 évvel ezelőtt létesültek, azok statisztikáját azonban csak most sikerült először összeállítani. Most is a felszólított 1.050 szövetkezet közül csak 393 küldte be adatait. A statisztika tehát most is csak részleges ugyan, mind a mellett elég tanulságos, mert ebből teljes joggal lehet következtetni a többi szövetkezet vagyoni állására, működésére is. Összehasonlítás céljából megemlítjük, hogy az angolországi szövetkezetek a statisztikának nagyobb fontosságot tulajdonítanak, ami abból tűnik ki, hogy 1.465 szövetkezet közül csak 28 nem küldte be adatait. A németországi szövetkezetek ellenben a franciáknál is indolensebbek e tekintetben, mert 1.283-ból csak 344 szolgáltatott adatokat, melyekből a szövetkezetek beléltére lehet következtetni.

Franciaországban a „Ruche stephanoise”, Saint-Etienne-ben, az első fogyasztási szövetkezet. Ez 1855-ben alakult. Azóta a 80-as évek végeig évenként csak 5—10 szövetkezet alakult, míg az utóbbi években a szövetkezetek száma évenként 30—35-el szaporodott. A folyó évben a szövetkezetek rohamosan szaporodnak, mert egyrészt a kilátásban lévő szövetkezeti törvény, másrészt a szövetkezeti eszmét ellenző kereskedők lármás harcmodora a fogyasztók ezreit figyelmessé teszi a szövetkezetekre, melyek által a közvetítő kereskedők által huzott nagy hasznot a fogyasztó megtakaríthatja.

Az adataikat beküldött 393 szövetkezetnek 219,805 tagja van, a tagok száma tehát átlag 552, vagyis nagyobb mint az osztrák (527), ellenben kisebb mint a német (707) és az angol (821) szövetkezetek tagállománya. Legnagyobb a Rochelle-i termelő és fogyasztási szövetkezet 13,500 taggal, az állami tisztviselők szövetkezete 11,268 taggal, két szövetkezet 5000-en felüli és huszonhárom 2000-en felüli tagállománnyal.

Az üzleti bevételek az elmúlt évben 74 millió frankra rugtak, mely összegből egy szövetkezetre 241,700 frank, egy tagra pedig 411 frank esik. Összehasonlítva ezen adatokat más országbeli szövetkezetek adataival, azt találjuk, hogy az eredmény kisebb mint az angol szövetkezeteknél, (melyek eladási ára szövetkeze-

tenként átlag 508,000 frank és egy tag vásárlása 677 frank), ellenben nagyobb a németeknél, (melyeknél az eladás 244,000 frank, egy tag fogyasztása 354 frank). Legkisebb az eredmény Ausztriában, hol a vásárlás szövetkezetenként 131,000 frank, egy tag szükséglete pedig csak 250 frank.

Az egyes szövetkezet életképességének megállapítására biztos mértékül szolgál, ha a szövetkezeti tagok mindegyikére naponta legalább 1 frank vásárlási összeg esik. Ha tehát ezen kulcs szerint bíráljuk az egyes országok szövetkezteinek életvalóságát, akkor azt találjuk, hogy az angol és francia fogyasztási szövetkezetek a legszilárdabb alapon állanak, a németek megütik a mértéket, de az osztrák szövetkezetek még nem eléggé fejlődtek.

A kiosztásra kerülő haszon tekintetében lehetetlen az alapos összehasonlítás, mert Franciaországban a legtöbb szövetkezet — elég helytelenül — a legolcsóbb eladást elvét követi, sőt vannak olyanok is, melyek a hasznot már eleve kizárják s így tagjaiknak visszafizetést nem eszközölhetnek. Csak kevés szövetkezet fogadta el a Rochdale-i üzleti elvet, mely szerint a szövetkezetnek némi haszonnal kell dolgoznia, hogy a hasznot vagy megtakarított pénzt alakjában visszafizethesse tagjainak vagy hasznos beruházásokra fordítsa. Az angol szövetkezetek kivétel nélkül haszonra dolgoznak és tagjaiknak körülbelül 13 százalékot, a németek pedig 9 százalékot fizetnek vissza.

A francia szövetkezetek alaptőkéje 11 millió frank, vagyis szövetkezetenként 30,943 frank. Az angolokéi 214 000, a németekéi pedig csak 17,460 frank.

A szövetkezetek egy harmada saját házzal bír. A beérkezett adatok szerint 108 francia szövetkezet 5,165 000 frank értékű ingatlan tulajdonosa.

A részvénytőke kamatozását illetőleg a legnagyobb ellentéttekkel találkozunk. Vannak szövetkezetek Franciaországban, amelyek 8, 10, 20, 25, sőt 40%-ot nyújtanak az alaptőke után, ellenben a legtöbb szövetkezetnél az a téves szocialista felfogás jutott érvényre, hogy a tőkének kamat nem nyújtandó. Van olyan is, mely az első részvény után kamatot nem fizet, ellenben a többi később befizetett számlólotti részvény tőkéje után 3—4%-ot juttat a részvényeseknek.

A tisztviselők több szövetkezetnél százalékos jutalomban részesülnek. A százalék 1—10 között ingadozik. Némely szövetkezetnél azonban nem az alkalmazottak, hanem az igazgatóság élvez meglehetősen magas jutalékot.

Vannak szövetkezetek, melyek tiszta jövedelmeiket jótékony célra fordítják. Így a „Saint-Sauveur” szövetkezet jövedelmének egy harmadát a helybeli szegényalapnak engedi át. A „La boulangerie de Tours” ingyen kenyeret ad annak a tagnak, akinek családjában beteg van. Az „Union de Dammartin” ingyen gyógyszerekkel látja el betegeit. A „Société coopérative de Lagny” tagjai számára segély alapot tart fenn. A „Tribu lyonnaise” pedig nyugdíjalapot létesített.

Az előadottakból kitűnik, hogy a francia fogyasztási szövetkezetek biztos alapon nyugosznak, szépen fejlődnek, tagjaikat kielégítik és habár lassan de fokozatosan és következetesen kiszorítják azon közvetítőket, akik a szegény emberektől elvont fillérekkel élőködnének.

Hazánkban — sajnos — még csak a kezdetet vagyunk, de reméljük, hogy a mi késik, nem mulik és hisszük, hogy néhány év múlva a szövetkezeti eszme e téren is hódítani fog, a kisemberek jólétének előmozdítására s üzleti szellemük emelésére.

»Szövetkezés.«

A sztrájk vége. A resicai és szekuli bányamunkások ismét munkába álltak. Szathmáry Béla osztálytanácsos, ki július 11-én érkezett a helyszínre, fölvilágosította a munkásokat, hogy követelésük teljesíthetetlen, mert munkabérük jelenleg a lehető legnagyobb. Különben jegyzőkönyvet vett föl velük s azt a miniszter elé fogja terjeszteni.

A 45 millió 3, illetve a 84%-os átvételi ártolyam mellett 3 1/2%-os Vaskapu-kölcsönt, mely Budapesten, Bécsben, Triesztben és Berlinben, Amsterdamban, Frankfurtban, e hó 15 én bocsátottak nyilvános aláírásra, hetven-szeresen jegyezték tul, ami kétségtelenül nemcsak a világgpiac pénzűségének, de a magyar pénzügy teljes megszilárdulásának is fényes bizonyítéka.

H I R D E T É S E K.

V a n

utánzott „Tokaji Cognac“!

Nagyon olcsó ugyan, de oly rossz, hogy a legkisebb összeget sem éri meg!

Különben könnyen felismerhető, mert:

1. nem az egyedüli és csakis **Tokajban** létező „Első Tokaji Cognacgyárból” származik,
2. a palaczkok címkeje ezen Tokaj város czimerével **nincs** ellátva, mely

bejegyzett védjegye

az „Első Tokaji Cognacgyárnak“

Tokajban.

A Tokaji Cognac tehát **csak akkor valódi**, ha Tokaj város czimerével van ellátva, jeléül annak, hogy az „Első Tokaji Cognacgyárból, Tokajban” származik, mely 1893—1894. évben, mint hiteles közjegyzői okirat bizonyítja, könyvei szerint

725,130 liter bort dolgozott fel.

Fenti eredeti Tokaji Cognac kapható: minden nagyobb fűszer- és csemege-kereskedésben, gyógyszerárakban, továbbá minden jobb vendéglő és kávéházban.